

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В.Н. КАРАЗІНА

Кафедра міжнародного бізнесу та економічної теорії

КОМПЛЕКС НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

**з дисципліни
ЕКОНОМІКС**

Рівень вищої освіти: **перший (бакалаврський)**

галузь знань: **29 «Міжнародні відносини»**

спеціальність **292 «Міжнародні економічні відносини»**

освітня програма **«Міжнародні фінанси»**

вид дисципліни: **обов'язкова**

факультет **Міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу**

Укладачі:

Доцент кафедри міжнародного бізнесу

та економічної теорії Кондратенко Н. Д.

1. Навчальний контент

Тема 1. Економікс: предмет, методи, функції та етапи розвитку

Зародження економічної думки. Предмет економічної теорії. Методи і функції економічної теорії. Сучасні економічні концепції. Розвиток економічної думки в Україні.

Тема 2. Процес суспільного виробництва та його результати

Сутність і місце виробництва в економічній системі. Фактори суспільного виробництва. Продукт виробництва і його показники. Ефективність виробництва і його показники.

Тема 3. Економічні системи та економічні відносини власності

Економічні системи: сутність, структура і класифікація економічних систем. Типи економічних систем. Економічний зміст власності. Типи, види та форми власності. Основні тенденції розвитку відносин власності в Україні.

Тема 4. Товарна форма організації суспільного виробництва

Передумови виникнення і основні риси товарного виробництва. Товарна форма продукту праці. Характер праці в умовах товарного виробництва. Розвиток форм товарообміну, виникнення та еволюція грошей. Функції грошей. Закон товарно-грошового обігу.

Тема 5. Ринок, його сутність та закономірності його функціонування

Ринок і умови його виникнення. Суб'єкти ринкової економіки. Структура ринку. Конкуренція та її роль в функціонуванні ринкової економіки. Ринкова інфраструктура.

Тема 6. Попит, пропозиція, їх взаємодія

Проблема обмеженості ресурсів і необхідності вибору. Альтернативність цілей використання обмежених ресурсів і раціональність поведінки суб'єктів ринкових відносин. Макро- та мікроекономіка як найважливіші складові сучасної теоретичної економіки. Предмет мікроекономіки. Суб'єкти та об'єкти економічних відносин на мікрорівні.

Сутність попиту. Функція попиту. Закон попиту. Аналіз зміни попиту загалом та величини (обсягу) попиту. Функція пропозиції. Закон пропозиції. Аналіз змін пропозиції загалом та величини (обсягу) пропозиції. Взаємодія попиту і пропозиції. Ринкова рівновага. Сталість і динамічність ринкової рівноваги. Еластичність попиту і пропозиції. Практичне значення концепції еластичності.

Тема 7. Аналіз поведінки споживача

Поняття корисності. Кардиналістська теорія корисності. Сукупна та гранична корисності. Функція корисності. Перший закон Госсена. Другий закон Госсена. Вибір споживача з ординалістських позицій. Криві байдужості. Гранична норма заміщення благ. Бюджетна лінія. Оптимум споживача як модель раціонального споживчого вибору.

Реакція споживача на зміну його доходу. Лінія «дохід - споживання». Реакція споживача на зміну цін товарів. Лінія «ціна - споживання». Ефект заміщення та ефект доходу.

Тема 8. Мікроекономічна модель підприємства

Підприємство як суб'єкт ринку та виробничо-ринкова система. Фактори виробництва, їх групування. Мотивація поведінки підприємства. Основні види вибору підприємства: що виробляти, як виробляти, для кого виробляти. Фактор часу і періоди у функціонуванні підприємства.

Параметри підприємства як мікроекономічної моделі. Поняття і параметри виробничої функції. Сукупний, середній та граничний продукти. Витрати виробництва. Сукупні, середні та граничні витрати. Поняття загального (сукупного, валового), середнього та граничного виторгу. Прибуток як кінцевий результат діяльності підприємства.

Виробнича функція з одним змінним фактором. Правило спадної віддачі (продуктивності) змінного фактора виробництва. Виробнича функція з двома змінними факторами. Ізокванта. Взаємозамінність факторів виробництва. Гранична норма технічного заміщення. Ефект масштабу. Постійна (стала), спадна та зростаюча віддача від масштабу. Причини позитивного та негативного ефекту від масштабу.

Оптимум виробника. Вибір комбінації виробничих факторів за критеріями мінімізації витрат чи максимізації випуску. Ізокоста. Рівновага виробника: графічна, алгебраїчна, економічна інтерпретація. Траєкторія розширення виробничої діяльності фірми.

Тема 9. Витрати виробництва

Витрати виробництва у короткостроковому періоді. Економічні та бухгалтерські витрати. Поняття альтернативних витрат. Постійні та змінні витрати. Типовий характер зміни витрат за короткостроковий період. Закон зростаючих граничних витрат (зниження дохідності).

Витрати в довгостроковому періоді. Криві довготривалих витрат, їх види. Концепція мінімально ефективного розміру підприємства. Варіанти технологічного вибору фірми в розробці довгострокової стратегії.

Тема 10. Ринок досконалої конкуренції

Ознаки й умови досконалої конкуренції. Ринковий попит на продукцію фірми за умов досконалої конкуренції.

Ринкова поведінка підприємства в короткостроковому періоді. Визначення оптимальних обсягів випуску: два підходи. Пропозиція фірми і галузі в короткостроковому періоді. Рівновага фірми та галузі.

Ринок досконалої конкуренції в довгостроковому періоді. Пропозиція фірми в довгостроковому періоді. Тривала рівновага підприємства, галузі, ринку та механізм її підтримки. Ефективність ринку досконалої конкуренції.

Тема 11. Ринок недосконалої конкуренції

Модель «чистої монополії» та її характеристики. Монопольний ринок у короткостроковому та довгостроковому періодах. Крива попиту монополіста. Вибір монополістом ціни й обсягу виробництва. Цінова дискримінація та її види. Економічні наслідки монополізації галузі. Порівняльна оцінка конкурентного та монопольного ринків. Потреба державного регулювання монополії, антимонопольна політика.

Основні ознаки олігополії. Теоретичні моделі олігополії. Теорія ігор у моделюванні олігополії. Узагальнена модель рівноваги Неша. Часткові моделі рівноваги – Штакельберга, Курно, Бертрана та їх модифікації. Моделі олігополістичного ціноутворення.

Ознаки монополістичної конкуренції. Ринкова поведінка монополістичного конкурента. Визначення оптимального обсягу витрат та цінова політика фірми у короткостроковому періоді. Умова досягнення і підтримання безбитковості в довгостроковому періоді. Сутність та передумови розвитку нецінової конкуренції. Порівняльна характеристика ринкових структур.

Тема 12. Ринок факторів виробництва.

Похідний попит. Попит на продукт і попит на фактори виробництва. Правило оптимального використання ресурсів.

Попит на працю за умови досконало конкурентного ринку ресурсів. Праця як фактор виробництва, її мобільність. Характеристика досконало конкурентного ринку праці. Формування індивідуального, галузевого та ринкового попиту на працю.

Ринкова пропозиція праці на досконало конкурентному ринку. Обґрунтування вибору робітника щодо праці і відпочинку: Ринкова пропозиція послуг праці. Рівновага на ринку праці. Ринок праці з недосконалою конкуренцією. Попит монополії на працю та монопольна рівновага. Монопсонічний та олігопсонічний ринки, їх особливості. Контроль профспілок над пропозицією робочої сили, рівнем заробітної плати та продуктивністю праці.

Капітал як ресурс тривалого використання; форми капіталу. Ринки капіталу. Рух капіталу та капітальні фонди. Попит і пропозиція капіталу. Вступ до аналізу інвестиційних рішень. Поняття

дисконтованої величини. Види процентних ставок. Реальна та номінальна процентні ставки. Рівень дохідності, прибуток на капітал. Показники теперішньої та майбутньої вартості в прийнятті інвестиційних рішень. Рівновага на ринку капіталу. Формування процентної ставки як рівноважної ціни капіталу.

Ринок землі. Особливості землі як фактора виробництва. Особливості формування пропозиції землі та попиту на землю. Фактори впливу на попит на землю. Рента. Ціна землі як капіталізована рента.

Тема 13. Загальна ринкова рівновага та економіка добробуту.

Часткова та загальна рівновага. Ефект зворотного зв'язку. Закон Вальраса.

Рівновага в економіці обміну. Необхідність та вигоди ринкового обміну. Порівняння граничних норм заміщення для пар товарів, які обмінюють. Діаграма Еджворта. Ефективність при обміні. Крива контрактів. Парето - ефективний розподіл. Крива можливостей споживачів. Загальна рівновага за Парето.

Ефективність у виробничій сфері. Розподіл виробничих ресурсів; діаграма Еджворта. Крива виробничих контрактів. Парето - оптимальний розподіл ресурсів. Ефективність на конкурентних ринках товарів.

Сукупна (зведена) ефективність конкурентних ринків. Причини обмеженої здатності ринкового регулювання. Оптимум та квазіоптимум ринкової системи. Теорія загальної рівноваги та політика в галузі економіки добробуту. Критерії оцінки добробуту.

2. Плани практичних (семінарських) занять, завдання для лабораторних робіт, самостійної роботи

Тема 1. Економікс: предмет, методи, функції та етапи розвитку

1. Зародження економічної думки. Предмет економічної теорії.
2. Методи і функції економічної теорії. Сучасні економічні концепції.
3. Розвиток економічної думки в Україні.

Завдання:

- робота з тестами;
- виконання практичних завдань.

Тема 2. Процес суспільного виробництва та його результати

1. Сутність і місце виробництва в економічній системі
2. Фактори суспільного виробництва
3. Продукт виробництва і його показники
4. Ефективність виробництва і його показники

Завдання:

- робота з тестами;
- виконання практичних завдань.

Тема 3. Економічні системи та економічні відносини власності

1. Економічні системи: сутність, структура і класифікація економічних систем
2. Типи економічних систем
3. Економічний зміст власності. Типи, види та форми власності
4. Основі тенденції розвитку відносин власності в Україні

Завдання:

- робота з тестами;
- виконання практичних завдань.

Тема 4. Товарна форма організації суспільного виробництва

1. Передумови виникнення і основні риси товарного виробництва
2. Товарна форма продукту праці. Характер праці в умовах товарного виробництва

3. Розвиток форм товарообміну, виникнення та еволюція грошей
4. Функції грошей. Закон товарно-грошового обігу

Завдання:

- робота з тестами;
- виконання практичних завдань.

Тема 5. Ринок, його сутність та закономірності його функціонування

1. Ринок і умови його виникнення. Суб'єкти ринкової економіки
2. Структура ринку
3. Конкуренція та її роль в функціонуванні ринкової економіки
4. Ринкова інфраструктура

Завдання:

- робота з тестами;
- виконання практичних завдань.

Тема 6. Теоретичні основи мікроекономіки. Попит, пропозиція, їх взаємодія

1. Мікроекономіка як найважливіша складова сучасної теоретичної економіки. Предмет мікроекономіки.
2. Дослідіть сутність попиту і закон попиту. Визначте нецінові детермінанти попиту.
3. Проаналізуйте пропозицію і закон пропозиції. Визначте нецінові детермінанти пропозиції.
4. Дослідіть ринкову рівновагу, її види та механізм встановлення.
5. Проаналізуйте еластичність попиту і пропозиції. Визначте види та чинники еластичності попиту і пропозиції. Практичне значення теорії еластичності.

Завдання:

- робота з тестами;
- виконання практичних завдань.

Тема 7. Аналіз поведінки споживача

1. Дослідіть сутність та види корисності. Кардиналістська теорія корисності.
 2. Рівновага споживача з кардиналістських позицій. Другий закон Госсена.
 3. Дослідіть вибір споживача з ординалістських позицій. Криві байдужості. Бюджетна лінія. Оптимум споживача як модель раціонального споживчого вибору.
 4. Дослідіть реакцію споживача на зміну його доходу. Лінія «дохід - споживання».
 5. Розгляньте реакцію споживача на зміну цін товарів. Лінія «ціна - споживання».
- Ефект заміщення та ефект доходу.

Завдання:

- робота з тестами;
- виконання практичних завдань

Тема 8. Мікроекономічна модель підприємства

1. Проаналізуйте підприємство як суб'єкт ринку та виробничо-ринкову систему.
2. Визначте фактори виробництва, їх групування. Дослідіть основні показники діяльності фірми.
3. Проаналізуйте виробничу функцію з одним змінним фактором. Правило спадної віддачі (продуктивності) змінного фактора виробництва.
4. Проаналізуйте виробничу функцію з двома змінними факторами. Ізокванта. Гранична норма технічного заміщення.
5. Дослідіть ізокошту. Проаналізуйте графічну алгебраїчну, економічну рівновагу виробника.
6. Дослідіть види ефекту масштабу.

Завдання:

- робота з тестами;
- виконання практичних завдань.

Тема 9. Витрати виробництва

1. Визначте сутність економічних та бухгалтерських витрат.
2. Дослідіть витрати виробництва у короткостроковому періоді.
3. Проаналізуйте витрати виробництва у довгостроковому періоді.
4. Проаналізуйте прибуток та його види.

Завдання:

- робота з тестами;
- виконання практичних завдань.

Тема 10. Ринок досконалої конкуренції

1. Визначте риси ринку досконалої конкуренції.
2. Охарактеризуйте основні показники діяльності конкурентної фірми.
3. Дослідіть умови діяльності фірми та галузі в короткостроковому періоді за умов досконалої конкуренції.
4. Проаналізуйте ринок досконалої конкуренції в довгостроковому періоді. Ефективність ринку досконалої конкуренції.

Завдання:

- робота з тестами;
- виконання практичних завдань.

Тема 11. Ринок недосконалої конкуренції

1. Дослідіть модель «чистої монополії» та її характеристики. Монопольний ринок у короткостроковому та довгостроковому періодах.
2. Визначте економічні наслідки монополізації галузі. Порівняльна оцінка конкурентного та монопольного ринків. Антимонопольна політика.
3. Дослідіть основні ознаки олігополії. Теоретичні моделі олігополії. Теорія ігор у моделюванні олігополії.
4. Узагальнена модель рівноваги Неша. Часткові моделі рівноваги – Штакельберга, Курно, Бертрана та їх модифікації. Моделі олігополістичного ціноутворення.
5. Визначте ознаки монополістичної конкуренції. Сутність та передумови розвитку нецінової конкуренції.
6. Здійсніть порівняльну характеристику ринкових структур.

Завдання:

- робота з тестами;
- виконання практичних завдань.

Тема 12. Ринок факторів виробництва.

1. Визначте сутність похідного попиту. Попит на продукт і попит на фактори виробництва. Правило оптимального використання ресурсів.
2. Розгляньте попит та пропозицію на працю за умови досконало конкурентного ринку ресурсів. Монопсонічний та олігопсонічний ринки, їх особливості.
3. Дослідіть попит і пропозицію капіталу. Вступ до аналізу інвестиційних рішень.
4. Розгляньте особливості ринку землі. Рента. Ціна землі як капіталізована рента.

Завдання:

- робота з тестами;
- виконання практичних завдань.

Тема 13. Загальна ринкова рівновага та економіка добробуту.

1. Визначте сутність часткової та загальної рівноваги.
2. Розгляньте ефект зворотного зв'язку. Закон Вальраса.
3. Крива контрактів. Парето - ефективний розподіл. Крива можливостей споживачів. Загальна рівновага за Парето.
4. Дослідіть ефективність у виробничій сфері.

5. Розгляньте причини обмеженої здатності ринкового регулювання.

6. Охарактеризуйте критерії оцінки добробуту.

Завдання:

- робота з тестами;
- виконання практичних завдань.

3. Питання, задачі, завдання або кейси для поточного та підсумкового контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти, для контрольних робіт, передбачених навчальним планом, післятестастійного моніторингу набутих знань і вмінь з навчальної дисципліни

1. Приклади тестових завдань

1. Якими двома основними причинами можна пояснити існування економічних проблем?

- а) впливом держави на економіку та зростанням населення Землі;
- б) забрудненням навколишнього середовища та існуванням транснаціональних корпорацій;
- в) наявністю безробіття та інфляції;
- г) необмеженістю бажань людей та обмеженістю ресурсів.

2. Крива “дохід-споживання” показує:

- а) залежність споживання товарів від цін;
- б) залежність споживання товарів від доходу;
- в) залежність доходу від споживання;
- г) усі точки рівноваги споживача відповідно із зростанням його доходу.

3. Товар є нормальним, якщо:

- а) споживач збільшує обсяг його споживання із зростанням доходу;
- б) він не наносить шкоди здоров'ю споживачів;
- в) із зниженням ціни обсяг його покупок зростає;
- г) із збільшенням цін обсяг його покупок не змінюється.

4. Попит – це:

- а) потреба, задовольнити яку бажає економічний суб'єкт;
- б) гроші, які економічний суб'єкт готовий заплатити за певний товар;
- в) кількість товару, яка може бути куплена при тих чи інших цінах за його одиницю;
- г) правильна відповідь відсутня.

5. Зростання ціни за літр бензину, можливо, спричинить:

- а) зменшення попиту на бензин;
- б) зростання попиту на послуги міського транспорту;
- в) підвищення попиту на моторне мастило;
- г) збільшення попиту на кімнати у мотелях.

6. Коефіцієнт еластичності попиту за ціною розраховується за формулою:

- а) відсоткову зміну ціни ділити на відсоткову зміну обсягу попиту;
- б) абсолютну зміну ціни ділити на абсолютну зміну обсягу попиту;
- в) відсоткову зміну обсягу попиту ділити на відсоткову зміну ціни;
- г) абсолютну зміну обсягу попиту ділити на абсолютну зміну ціни.

7. Фактори, що викликають збільшення витрат у короткостроковому періоді:

- а) збільшення процентних ставок за банківські кредити;
- б) збільшення місцевих податків;
- в) збільшення цін на сировину;
- г) збільшення орендної плати за устаткування.

8. Середні витрати – це витрати на:

- а) будь-яку одиницю продукції;
- б) змінні витрати на одиницю продукції;
- в) постійні витрати в розрахунку на одиницю продукції;
- г) сукупні витрати на одиницю продукції.

9. Яке з наступних тверджень являє собою граничні витрати:

- а) $\Delta TVC : Q$; б) $\Delta TVC : \Delta Q$; в) $TVC : Q$; г) $\Delta TFC : \Delta Q$.

10. У довгостроковому періоді:

- а) усі витрати є змінними;
- б) усі витрати є постійними;
- в) змінні витрати ростуть швидше, ніж постійні;
- г) постійні витрати ростуть швидше, ніж змінні.

11. Позитивна мікроекономічна теорія вивчає:

- а) "що є";
- б) "що повинно бути";
- в) позитивні тенденції в економічному розвитку;
- г) оціночні судження.

12. Виробнича функція показує:

- а) які витрати потрібно здійснити на той чи інший обсяг випуску;
- б) найбільш вигідний для фірми випуск при заданих цінах на ресурси;
- в) максимальну кількість продукту, яку можна одержати, використовуючи різні сполучення ресурсів;
- г) мінімальну кількість продукту, яку можна одержати, використовуючи різні сполучення ресурсів.

2. Приклади задач

Задача 1

Гранична корисність товару А для споживача залежить від кількості: $MUA = 40 - 5x$, де MUA - гранична корисність товару А, x - кількість товару А. Гранична корисність товару В: $MUB = 60 - 6y$, де MUB - гранична корисність товару В, y - кількість товару В. Ціна товару А - 5 грн., товару В - 8 грн. Доход споживача - 73 грн.

На підставі наведених даних дайте обґрунтовані відповіді на наступні питання:

- 1. Яку кількість товарів А і В обере споживач, якщо він прагне максимізувати задоволення від покупки?
- 2. Яка загальна корисність такої комбінації товарів?
- 3. Покажіть цінність товару А в товарі В та цінність товару В у товарі А.

Задача 2.

Споживач купує два товари А і В та витрачає на їх купівлю 160 грн. Різні можливі набори цих товарів наведені в таблиці:

Товар/набори C1 C2 C3 C4 C5 C6 C7 C8 C9 C10

A 10 12 14 17 20 25 30 37 43 50

B 40 35 30 25 20 16 14 12 10 8

Ціна товару А 3,2 грн., товару В - 5 грн. На підставі наведених даних:

- 1. Побудуйте криву байдужості та бюджетну лінію споживача, відобразивши товар А на осі ОХ, товар В - на осі ОУ.
- 2. Визначте, який набір товарів А і В відповідає правилу рівноваги споживача.

Задача 3.

Виробник може запропонувати на ринок 1000 одиниць товару. Реалізація цього товару через 3 місяці буде неможливою, тому що він має сезонний характер. Для довгострокового зберігання виробник не має необхідної площі. Максимально можлива ціна реалізації 200 грн. Якщо припустити можливість безкоштовної реалізації, її обсяги можуть скласти 2500 одиниць. На підставі наведеної інформації:

- 1. Побудуйте криві попиту і пропозиції, припускаючи, що залежність обсягу попиту від ціни має лінійний вигляд.
- 2. Визначте рівноважний обсяг та рівноважну ціну.
- 3. Проаналізуйте, як зміниться ринкова рівновага, якщо максимально можлива ціна зменшиться до 150 грн.

4. Завдання семестрових екзаменів (письмових залікових робіт)

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Сутність та функція попиту. Закон попиту. Аналіз зміни попиту загалом та величини (обсягу) попиту.
2. Сутність та функція пропозиції. Закон пропозиції. Аналіз змін пропозиції загалом та величини (обсягу) пропозиції.
3. Ринкова рівновага. Сталість і динамічність ринкової рівноваги.
4. Еластичність попиту і пропозиції. Практичне значення концепції еластичності.
5. Сутність та види корисності. Функція корисності.
6. Перший та другий закон Госсена.
7. Вибір споживача з ординалістських позицій. Оптимум споживача як модель раціонального споживчого вибору.
8. Реакція споживача на зміну його доходу. Лінія «дохід - споживання».
9. Реакція споживача на зміну цін товарів. Лінія «ціна - споживання».
10. Ефект заміщення та ефект доходу.
11. Підприємство як суб'єкт ринку та виробничо-ринкова система. Фактори виробництва, їх групування.
12. Сутність та види підприємств. Параметри підприємства як мікроекономічної моделі.
13. Поняття і параметри виробничої функції. Сукупний, середній та граничний продукти.
14. Витрати виробництва. Сукупні, середні та граничні витрати.
15. Прибуток як кінцевий результат діяльності підприємства.
16. Виробнича функція з двома змінними факторами. Ізокванта. Взаємозамінність факторів виробництва. Гранична норма технічного заміщення.
17. Ефект масштабу. Постійна (стала), спадна та зростаюча віддача від масштабу. Причини позитивного та негативного ефекту від масштабу.
18. Оптимум виробника. Вибір комбінації виробничих факторів за критеріями мінімізації витрат чи максимізації випуску.
19. Ізокоста. Рівновага виробника: графічна, алгебраїчна, економічна інтерпретація. Траєкторія розширення виробничої діяльності фірми.
20. Витрати виробництва у короткостроковому періоді. Економічні та бухгалтерські витрати. Поняття альтернативних витрат.
21. Постійні та змінні витрати. Типовий характер зміни витрат за короткостроковий період.
22. Закон зростаючих граничних витрат (зниження дохідності).
23. Витрати в довгостроковому періоді. Концепція мінімально ефективного розміру підприємства.
24. Ознаки й умови досконалої конкуренції. Ринкова поведінка підприємства в короткостроковому та довгостроковому періоді.
25. Ефективність ринку досконалої конкуренції.
26. Модель «чистої монополії» та її характеристики. Вибір монополістом ціни й обсягу виробництва.
27. Цінова дискримінація та її види. Економічні наслідки монополізації галузі.
28. Порівняльна оцінка конкурентного та монопольного ринків. Потреба державного регулювання монополії, антимонопольна політика.
29. Основні ознаки олігополії. Теоретичні моделі олігополії. Теорія ігор у моделюванні олігополії.
30. Ознаки монополістичної конкуренції. Ринкова поведінка монополістичного конкурента.
31. Порівняльна характеристика ринкових структур.
32. Похідний попит. Попит на продукт і попит на фактори виробництва. Правило оптимального використання ресурсів.

33. Попит на працю за умови досконало конкурентного ринку ресурсів. Ринкова пропозиція праці на досконало конкурентному ринку. Рівновага на ринку праці.
34. Ринок праці з недосконалою конкуренцією. Контроль профспілок над пропозицією робочої сили, рівнем заробітної плати та продуктивністю праці.
35. Сутність та види капіталу. Ринки капіталу. Попит і пропозиція капіталу.
36. Вступ до аналізу інвестиційних рішень. Поняття дисконтованої величини. Види процентних ставок. Реальна та номінальна процентні ставки.
37. Ринок землі. Особливості землі як фактора виробництва. Особливості формування пропозиції землі та попиту на землю. Фактори впливу на попит на землю. Рента. Ціна землі як капіталізована рента.